

«Έφυγε» η λαϊκή ποιήτρια Ιωάννα Β. Μεταξά από τον Πόρο

Η Ιωάννα Β. Μεταξά γεννήθηκε το 1916 στον Πόρο Λευκάδας. Γονείς της ο Δημήτριος Ι. Σκλαβενίτης-Χαραλαμπής και η Σπυριδούλα Χρήστου (Κίτσου) Σκλαβενίτη. Σύζυγός της ο Βασίλειος Μεταξάς-Παναγής (1903-1974). Δεν την έστειλαν στο σχολείο και έμαθε γράμματα μόνη της. Αγρότισσα και νοικοκυρά έζησε όλη τη ζωή της στο χωριό της, εκτός από τη μια μικρή περίοδο τη δεκαετία του 1950, που έζησε στον Πειραιά. Δημοσίευσε: Τα ποιήματά μου, Αθήνα 1992, 8ο μικρό, 79 σ. Νέα και παλιά ποιήματα, Πόρος Λευκάδας [μχανογραφημένο], 2003, 4ο, 16 σ. και Ήθη και έθιμα και αναμνήσεις από το χωριό μου Πόρος Λευκάδας [Αθήνα, μχανογραφημένο], 1997, 4ο, 85 σ. Μοιρολόγια Πόρου Λευκάδας, Καταγραφή, μελέτη, υπομνηματισμός Χριστόφορος Δ. Σκλαβενίτης. Αφηγήτρια Ιωάννα Β. Μεταξά. Πρόλογος Guy (Michel) Saunier. Επιμέλεια Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα 2012, 8ο, 239σ.

Ήρθε το λυτρωτικό τέλος για τη Θειά Γιάννα, που τον περασμένο Αύγουστο μας ζητούσε να παρακαλάμε να πεθάνει «για να αναπαεί» από την πονεμένη ζωή που ζούσε, παρά τις στοργικές φροντίδες των ανιψιδιών της, που την περιέθαλψαν στον Πειραιά και την Πάτρα τον τελευταίο χρόνο.

Ύστερα μας έλεγε ότι ήθελε να πεθάνει για να την συνοδέψουμε στην τελευταία της κατοικία και εμείς οι πιο κοντινοί της, της λευκαδίτικης και πορσάνικης συνάντησης του Αυγούστου, μαζί με τους άλλους χωριανούς. Δεν πραγματοποιήθηκε και αυτή η επιθυμία της άτυχης γυναίκας, που έζησε σαράντα χρόνια σε ένα σπίτι που χαρακτηρίστηκε δύο φορές μη κατοικήσιμο. Και όμως έβρισκε κουράγιο ως το τέλος να σιχουργεί

τις λύπες, τις χαρές και τις απαντοχές της, να σατιρίζει, να αφηγείται ήθη και έθιμα του χωριού μας, μοιρολόγια και παραμύθια...

Κι εγώ, Θειά Γιάννα, που το περίμενα ότι θα πεθάνεις, ζώντας στην παραζάλη του κόσμου, δεν πήγα

...στη Βενετιά, να φτιάξω ένα κιβούρι,
να 'ναι πλατύ για το χορό,
σιενό για το τραγούδι,
να 'χει σκεπή αμάραντο,
να μη σε καίει ο γήλιος,
και στη δεξιά του τη μεριά
ν'αφήσω παραθύρι,
να μπαινοβγαίνει το πουλί
τα γράμματα να φέρνει.

Αν είναι κάτι που με παρηγορεί, σήμερα Δευτέρα 18 Νοεμβρίου 2013, που γίνεσαι το ξόδι σου στο χωριό μας, είναι ότι ο αγαπημένος αδελφός σου Χριστόφορος κι εγώ προλάβαμε να τυπώσουμε

πέρσι τα μοιρολόγια του χωριού μας, «αριστουργηματικές παραλλαγές από γνωστά και καθιερωμένα θέματα αλλά και πρωτότυπες μορφές λευκαδίτικες πανελληνίων θεμάτων με πρωτότυπα μοτίβα», όπως εσύ τα διαφύλαξες ευλαβικά στο θυμικό σου, σώζοντας ατόφια τη μνήμη αιώνων των γυναικών του χωριού μας και δεν θα χρειαστεί –όπως μας γλυκομάλωνες εμάς τους πάντα αργοπορημένους– ότι θα πεθάνεις και θα μάθεις για την έκδοση του βιβλίου απ' τα πουλιά. Εγώ θέλω σήμερα να σου πω, άλλη μια φορά – για να τ' ακούσεις τώρα απ' τα πουλιά– κάποια από εκείνα που σου έλεγα για τα όσα χρωστούσα στη μνήμη και στην καλαισθησία σου, που μου άνοιξε ένα παράθυρο για να καταλάβω, λίγο

καλύτερα, από που πηγάζει και πως διαμορφώνεται η λαϊκή καλλιτεχνική δημιουργία και πως διατηρείται στη μνήμη και τελειοποιείται στο πέρασμα των αιώνων. Οι καρπές της Βαβίας μου με τα γεωμετρικά σχέδια και τα συνδυασμένα χρώματα που με θάμπωναν παιδάκι, το παραμύθι του Γιάννη της Δάκρυσσας, που άκουα, με βουρκωμένα μάτια, από τη Μάνα μου και τα μοιρολόγια σου, όταν αποχαιρετούσες μοιρολογώντας τους δικούς μου και όπως τα αφηγήθηκες στον Χριστόφορο... Όλα αυτά και τόσα άλλα, σφραγισμένα με τη γνησιότητα της δικής σου μαρτυρίας, έγιναν για μένα βιωμένα παραδείγματα και μου άνοιξαν το δρόμο για την κατανόηση της λαϊκής δημιουργίας.

Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης
Ιστορικός, Διευθυντής Ερευνών
Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών